

II. Виступи на методоб'єднаннях, засіданнях творчої групи «Професіонал», педагогічних радах, педагогічних читаннях

«Впровадження діяльнісного підходу – запорука реалізації нових Державних стандартів початкової та базової і повної загальної середньої освіти»

Актуальність Реформування сфер розвитку української держави значною мірою впливає на умови організації педагогічного процесу в сучасних школах. В якості основної мети навчання визначається розвиток особистості учнів на основі засвоєння універсальних способів діяльності. Актуальність проблеми розвитку в учнів здатності самостійно ставити навчальні цілі, проектувати шляхи їх реалізації, оптимально організувати свою діяльність, контролювати і оцінювати свої досягнення і обумовила вибір теми.

В початковій школі поширення отримують особистісно - орієнтовані педагогічні технології. Зміни, що відбулися спричинили розробку спектру технологій навчання, зокрема діяльнісній.

Що таке діяльнісний підхід в освіті? Звернемося до історії. Близько 70 років тому К.С. Виготський в роботі "Педагогічна психологія" проаналізував і виділив три наукові школи, які по-різному вирішували питання про співвідношення навчання і розвитку. Засновниками першої точки зору, за Л.С.Виготським, є З.Фрейд, Ж. Піаже. Вчені припускали, що навчання і розвиток незалежні процеси. Крилатою фразою представників цієї наукової школи є те, що «навчання пасе задніх у розвитку». Аргументом цієї точки зору є дидактичний принцип доступності, що дозволяє навчати учнів лише тому, що вони можуть зрозуміти і для чого дозріли їх психічні функції.

Основні положення технології діяльнісного методу навчання Процес навчання є завжди навчання діяльності. Сам процес навчання повинен бути творчим. Навчання діяльності припускає спільну навчальну – пізнавальну діяльність групи під керівництвом вчителя.

Принцип цілісного уявлення про світ у дитини повинно бути сформовано узагальнене, цілісне уявлення про світ (природу - суспільство – самого себе), про роль і місце кожної науки в системі наук. Принцип безперервності спадкоємність між усіма рівнями навчання на рівні методології, змісту і методики. Принцип мінімаксу школа повинна запропонувати учневі зміст освіти з максимального рівня, а учень повинен засвоїти це утримання з мінімального рівня. Принцип психологічної комфортності зняття по можливості всіх стресоутворюючих факторів навчального процесу, створення в школі і на уроці такої доброзичливої атмосфери, в якій вони відчують себе "вдома". Принцип варіативності передбачає розвиток в учнів варіативного мислення, тобто розуміння можливості різних варіантів вирішення задачі та вміння здійснювати

систематичний перебір варіантів. Принцип творчості (креативності) передбачає максимальну орієнтацію на творчий початок у навчальній діяльності школярів, придбання досвіду творчої діяльності. Принцип діяльності формування особистості учня та просування його в розвитку здійснюється не тоді, коли він отримує готове знання, а в процесі його власної діяльності, спрямованої на «відкриття» ним нового знання.

Цей метод здійснюється шляхом створення проблемних ситуацій і, як наслідок - необхідності проблемного діалогу. Проблемний діалог - технологія діяльнісного методу. Він дозволяє замінити традиційні пояснення вчителя "відкриттям" знань.

Забезпечення індивідуального колективного – суспільного успіху учасників педагогічної взаємодії

Педагогічна взаємодія є універсальною характеристикою педагогічного процесу. Воно значно ширше категорії "педагогічний вплив", зводить педагогічний процес до суб'єкт-об'єктним відносинам.

Навіть поверхневий аналіз реальної педагогічної практики звертає увагу на широкий спектр взаємодій: "учень - учень", "учень - колектив", "учень - вчитель", "учні - об'єкт засвоєння" і т.п. Основним ставленням педагогічного процесу є взаємозв'язок "педагогічна діяльність - діяльність вихованця". Однак вихідним, визначальним в кінцевому підсумку його результати є відношення "вихованець - об'єкт засвоєння".

У цьому полягає та сама специфіка педагогічних завдань. Вони можуть бути вирішені і вирішуються тільки за допомогою керованої педагогом активності учнів, їх діяльності. Д.Б.Ельконин зазначав, що основна відмінність навчальної задачі від всяких інших у тому, що її мета і результат - у зміні самого діючого суб'єкта, що полягає в оволодіння їм визначеними способами дії. Таким чином, педагогічний процес як окремий випадок соціального відношення виражає взаємодію двох суб'єктів, опосередковане об'єктом засвоєння, тобто змістом освіти.

Прийнято розрізняти різні види педагогічних взаємодій, а отже і відносин: педагогічні (відносини вихователів і вихованців); взаємні (стосунки з дорослими, однолітками, молодшими); предметні (відносини вихованців з предметами матеріальної культури); ставлення до самого себе. Важливо підкреслити, що виховні взаємодії виникають і тоді, коли вихованці та без участі вихователів у повсякденному житті вступають у контакт з оточуючими людьми і предметами.

Педагогічна взаємодія має забезпечувати індивідуальний, колективний - суспільний успіх її учасників. Для цього педагогові потрібно уміти: оперативно і правильно орієнтуватися в постійно змінюваних умовах спілкування, знаходити відповідні комунікативні

засоби, які відповідали б його індивідуальності, обставинам спілкування та індивідуальним особливостям учня, постійно відчувати і підтримувати зворотний зв'язок у спілкуванні. Педагогічне спілкування як професійно-етичний феномен вимагає від учителя спеціальної підготовки не лише щодо технології взаємодії, а й морального досвіду, педагогічної мудрості в організації взаємин з учнями, батьками, колегами у різних сферах навчально-виховного процесу. За своїм змістом і сферою функціонування воно може бути професійним і непрофесійним. Професійне педагогічне спілкування є комунікативною взаємодією педагога з учнями, батьками, колегами, спрямованою на встановлення сприятливого психологічного клімату, психологічну оптимізацію діяльності, стосунків. Воно забезпечує передання через учителя учням людської культури, допомагає у засвоєнні знань, сприяє формуванню ціннісних орієнтацій під час обміну думками. На противагу йому непрофесійне педагогічне спілкування породжує страх, невпевненість, спричинює зниження працездатності, порушення динаміки мовлення, небажання думати і діяти самостійно, відчуженість, стійке негативне ставлення до вчителя, навчання. Почуття пригніченості від вивчення певного предмета (а нерідко від спілкування з учителем) у деяких учнів триває впродовж багатьох років.

Педагогічне спілкування є явищем поліфункціональним, яке забезпечує обмін інформацією, співпереживання, пізнання особистості, самоутвердження, продуктивну організацію взаємодії. Обмін інформацією і ставленням співбесідників один до одного характеризує комунікативний аспект спілкування, пізнання особистості й самоутвердження — перцептивний, а організація взаємодії — інтерактивний. Педагогічне спілкування допомагає вчителю організувати взаємодію на уроці і поза ним як цілісний процес. Не обмежуючись лише інформаційною функцією, воно створює умови для обміну ставленнями, переживаннями, допомагає самоутвердженню школяра в колективі, забезпечує співробітництво і співтворчість у класі, а значить допомагає дитині стати успішною.

За статусом педагог і учні діють з різних позицій: учитель організовує взаємодію, а учень сприймає, залучається до неї. Для того, щоб учень став активним співучасником педагогічного процесу, необхідно забезпечити суб'єкт-суб'єктний характер педагогічних стосунків, який полягає у рівності психологічних позицій, взаємній гуманістичній спрямованості, активності педагога та учнів, взаємопроникненні їх у світ почуттів та переживань, готовності до прийняття аргументів співрозмовника, взаємодії з ним.

Головними ознаками педагогічного спілкування індивідуального або колективного на суб'єкт-суб'єктному рівні є: особистісна орієнтація співрозмовників (здатність бачити і розуміти співрозмовника), рівність психологічних позицій співрозмовників (недопустиме домінування педагога у спілкуванні, він повинен визнавати право учня на власну думку, позицію), проникнення у світ почуттів і переживань, готовність прийняти

точку зору співрозмовника (спілкування за законами взаємної довіри, коли партнери вслухаються, розділяють почуття одне одного, співпереживають, має особливий педагогічний ефект), нестандартні прийоми спілкування

Педагогічну діяльність характеризують наступною структурою комунікативного впливу:

ХТО — КОМУ — ЩО — ЯК — ЕФЕКТИВНІСТЬ ПОВІДОМЛЕННЯ
При цьому ХТО — суб'єкт комунікативного впливу (педагог); КОМУ — об'єкт комунікативного впливу (учень або група учнів). ЩО — зміст комунікативного процесу (навчальний матеріал, або особистісно орієнтований зміст з метою зміни, розвитку особистості учня; ЯК — конкретна педагогічна техніка (засіб спілкування); **ЕФЕКТИВНІСТЬ ПОВІДОМЛЕННЯ** — ступінь збігу змісту, що передається педагогом, зі змістом, сприйнятим учнем (учнями).

Важливим при цьому є вдосконалення соціально-психологічних особливостей особистості вчителя і оптимізація засобів педагогічного впливу, тобто акцент на компонентах ХТО і ЯК. Вдосконалення цих параметрів повинно охоплювати і комунікативну, і перцептивну (лат. *perceptio* — сприймання, пізнання), і інтерактивну складові спілкування, які тісно пов'язані з трьома основними сферами психіки: пізнавальною, емоційною, мотиваційно-рольовою. Тому оптимізація спілкування означає і вдосконалення психічного функціонування особистості вчителя.

Найбільш ефективним у забезпеченні індивідуального колективного — суспільного успіху учасників педагогічної взаємодії є особистісно-орієнтоване спілкування. Особистісно-орієнтоване спілкування є складною психологічною взаємодією, яка передбачає виконання певних нормативних функцій з виявом особистого ставлення, почуттів. Головна його мета спрямована не так на виконання завдань, як на розвиток особистості учнів. Вимагає такого рівня внутрішньо детермінованої активності особистості, за якого вони не йдуть за обставинами, що складаються в педагогічному процесі, а здатні самі створювати ці обставини, виробляти свою стратегію, свідомо і планомірно удосконалювати себе.

Способи формування інформаційно-методичної компетенції вчителя

Людина, що не знає нічого, може

*вчитися: справа в тому, щоб
запалити в ній
бажання вчитися.*

Д. Дідро

У сучасних соціально-економічних умовах зросли вимоги, щодо підготовки майбутніх кваліфікованих фахівців освітньої галузі. Нині одним із основних завдань вищої педагогічної школи є підготовка компетентного, конкурентоздатного на ринку праці фахівця для роботи в умовах інформаційної системи освіти, здатного самостійно і творчо вирішувати професійні завдання.

Формування інформаційної компетентності (ІК) вчителя початкових класів розглядається, сьогодні, як невід'ємна складова реформи системи вищої педагогічної освіти в цілому. Основна мета якої передбачає підготовку освіченого фахівця відповідно до вимог інформаційного суспільства, формування необхідних знань, умінь і навичок та формування компонентів інформаційної культури.

Інформаційно-освічений вчитель здатний знайти відповідну інформацію з різних джерел. Така особа має бути також наділена необхідною здатністю якісної та кількісної оцінки і самооцінки інформації з тим, щоб виявити спірні питання закладені в інформації. Інформаційно-освічений вчитель може використати та застосувати інформацію відповідно в багатьох фахових ситуаціях. Такі ситуації, потенційно призводять до прийняття нешаблонних рішень, розв'язку творчих завдань, тобто призводить до розвитку нових знань. Таким чином, відбувається процес навчання на основі приведення в дію інформаційної компетентності.

В епоху інформатизації суспільства, кожен педагог повинен чітко усвідомити, що комп'ютер та периферійне обладнання є основними інструментами в його професійній діяльності, які здатні полегшити розв'язок цілого ряду професійних завдань. Адже, сьогодні кваліфікований фахівець повинен вміти серед широкого кола програмних засобів відшукати такий програмний засіб, який досить швидко та ефективно допоможе отримати потрібний результат. Тому в процесі навчання викладач повинен формувати у дітей вміння здійснювати правильно постановку задачі, прогнозувати і передбачати її результати; свідомо і творчо вибирати оптимальні способи її розв'язання з урахуванням наслідків; оволодівати новітніми технологіями.

Інформаційна компетентність вчителя початкових класів, яка проявляється в умінні творчо мислити і передбачає наявність аналітичних, прогностичних умінь в засвоєнні та застосування інформації в педагогічній діяльності. Крім того, ІК є складовою частиною інформаційної культури вчителя, виконує інтеграційні функції, служить сполучною ланкою загально педагогічних і спеціальних знань і умінь. Слід зазначити, що в сучасному тлумаченні терміну "інформаційна компетентність" найчастіше має на увазі використання комп'ютерних інформаційних технологій, а точніше визначення

слід трактувати як "комп'ютерна інформаційна компетентність". Інформаційна компетентність вчителя формується на етапах вивчення комп'ютера, вживання інформаційних технологій як засіб навчання в процесі професійної діяльності і розглядається як одна з граней професійної зрілості. Аналіз педагогічної діяльності вчителя дозволяє виділити наступні рівні формування інформаційної компетентності:

- рівень споживача інформації;
- рівень користувача комп'ютером;
- рівень логічного функціонування і знання характеристик устаткування;
- рівень наочно-специфічних завдань на основі творчого підходу.

Основними елементами процесу формування ІК є:

- уміння застосовувати інформаційні технології для демонстрації друкованих графічних документів;
- уміння використовувати інформаційні технології для демонстрації аудіо- і відеоматеріалів на уроці;
- уміння створювати презентації;
- уміння систематизувати і обробляти дані за допомогою таблиць, технологічних карт;
- уміння будувати порівняльні таблиці і виявляти закономірності за допомогою комп'ютера;
- уміння застосовувати інформаційні технології для моделювання процесів і об'єктів, виконання креслень і ескізів;
- уміння використовувати комп'ютерне тестування;
- уміння використовувати мережу Інтернет для вирішення педагогічних питань, збору інформації, участі в телеконференціях, доступу до наукових, педагогічних, методичних даних.

Інформаційна компетентність вчителя передбачає широке використання комп'ютерної техніки, електронних варіантів навчальних матеріалів, навчальних програм, педагогічних технологій творчого характеру. Вчитель повинен володіти необхідною підготовкою для конкретної диференціації можливостей учнів залежно від індивідуальних особливостей, мотивації, вікових і психологічних особливостей.

ІК – одна з основних компетентностей сучасного педагога, що має об'єктивну і суб'єктивну сторони. Об'єктивна сторона виражається у вимогах, які суспільство пред'являє до професійної діяльності педагога. Суб'єктивна сторона ІК визначається індивідуальністю вчителя, його професійною діяльністю, особливостями мотивації у вдосконаленні і розвитку педагогічної майстерності.

Формування ІК вчителя передбачає:

- освоєння ними знань і умінь в області інформатики і інформаційно-комунікаційних технологій;
- розвиток комунікативних здібностей вчителя;
- уміння орієнтуватися в інформаційному просторі, аналізувати інформацію, здійснювати рефлексію своєї діяльності і її результатів.

У складі ІК вчителя можна виділити чотири складові:

мотиваційну – наявність мотиву досягнення мети, готовність і інтерес до роботи, постановка і усвідомлення цілей інформаційної діяльності;

когнітивну – наявність знань, умінь і здатності застосовувати їх в професійній діяльності, аналізувати, класифікувати і систематизувати програмні засоби;

суб'єктно-діяльнісну – демонструє ефективність і продуктивність інформаційної діяльності, вживання інформаційних технологій на практиці;

рефлексивну – забезпечує готовність до пошуку вирішення виникаючих проблем, їх творчого перетворення на основі аналізу своєї професійної діяльності.

У сучасних умовах засоби ІКТ виступають основним важелем при формуванні інформаційної компетентності вчителя. Формування інформаційної компетентності засобами ІКТ дозволяє використовувати в своїй трудовій діяльності знання, уміння і навички в напрямку інформаційних і комунікаційних технологій, що є критерієм професійної придатності вчителя початкових класів для підвищення якості освіти.

Системне, цілісне уявлення про інформаційну компетентність, виділення її структури, обґрунтування критеріїв, функцій і рівнів її сформованості, дозволяє цілеспрямовано і ефективно організувати навчальний процес в рамках освітньої діяльності, підвищити рівень професійних знань, приймати ефективні рішення в навчальній діяльності.

Вчителі початкових класів повинні знати:

- правила проведення занять з використанням комп'ютерної техніки;
- правила користування електронними педагогічними програмними засобами;
- правила використання комунікаційних технологій;
- основні форми організації навчального процесу навчання з використанням ІКТ;
- зміст програми і основні поняття початкового курсу інформатики;
- правила формування початкових навичок роботи з ПЕОМ;
- правила користування контролюючими програмами для перевірки знань;
- правила створення тестів;
- правила використання інформаційних технологій при проведенні навчальних занять у початкових класах;
- особливості використання комплексу навчально – розвиваючих програм "Сходінки до інформатики" на різних уроках в початковій школі;
- правила створення та демонстрації презентацій;
- правила створення публікацій та веб-сторінок;
- правила користування навчально-розвиваючими програмами.

Компетенція вчителя, відповідно підходу на основі поглиблення знань, включає здатність умілої роботи з інформацією, вибудовувати послідовність вирішення проблеми, використовувати програмне забезпечення, що допускає

розширення, і прикладні методи, специфічні для даної дисципліни, поєднуючи їх з методикою викладання, заснованою на індивідуальній роботі з учнями. Застосовуються і колективні методи роботи у формі проектів, сприяючи глибшому розумінню учнів ключових понять і їх використання при вирішенні складних проблем реального миру. При роботі в рамках спільних проектів вчитель використовуватиме мережні ресурси, що допомагають учням співробітничати, отримувати інформацію, встановлювати контакти з фахівцями з інших установ для проведення аналізу і пошуку вирішень вибраних проблем.

Вчителі повинні також використовувати ІКТ для складання і моніторингу індивідуальної і колективної роботи учнів над виконанням запланованої роботи. Вони підтримуватимуть контакти з фахівцями і іншими вчителями, використовуючи мережні ресурси для доступу до інформації, контактів з колегами й іншими фахівцями, підвищуючи при цьому свій професійний рівень.

Роль вчителя полягає в безпосередньому моделюванні створення знань, конструюванні ситуацій, в яких учні повинні застосовувати вище згадані навички і допомагати їм в їх виробленні. Вчителі створюють в класі співтовариство, що навчається, в якому учні постійно зайняті створенням не тільки своїх власних навичок навчання, але і навичок інших. Справді школа перетворюється на організацію, що навчається, в якій всі дійові особи залучені в процес пізнання. З цієї точки зору, вчителі самі стають наставниками учнів і генераторами знань, постійно зайнятими педагогічним експериментуванням і нововведеннями, що проводяться в співпраці зі своїми колегами і фахівцями з боку заради отримання нових знань про учбовий процес і про досвід викладання.

КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД - ЗАСІБ РОЗВИТКУ КОМПЕТЕНЦІЙ

Три кроки ведуть до успішної комунікації.

Перший крок – знати, чого хочеш

Другий крок знати, чого хоче твій партнер.

Третій – як вам обом здобути перемогу.

Д. Лоборд

Реформування освіти в Україні спрямоване на забезпечення переходу до гуманістично-інноваційної моделі, що сприяє відчутному зростанню інтелектуального, духовно-морального потенціалу суспільства.

Суспільству майбутнього потрібні люди з актуальними знаннями, гнучкістю і критичністю мислення, високими адаптаційними можливостями.

Ю. Комунікативна компетентність – це вища здатність особистості, яка дає змогу розв'язувати проблеми, що виникають у різних життєвих ситуаціях; це конгломерат знань, мовних та позамовних умінь і навичок, набутих особистістю під час природної соціалізації, навчання та виховання. (за Ю. Ємельяновим).

Для ефективності розвитку комунікативної компетентності продумую спеціальну систему завдань. Проводжу мовленнєві хвилинки на матеріалі українського фольклору; вправи («Дивись, помічай!», «Знайди зайве слово», «Яке речення закінчене, яке – ні?», «Сніжний ком», «Розвідники», словесне малювання. Усі ці вправи створюють повноцінні умови для формування вмінь уважно й вдумливо слухати, аналізувати, відтворювати почуте, побачене, прочитане, говорити доречно, чітко, переконливо, правильно.

Невід'ємною складовою комунікативної компетентності молодших школярів є розвинене діалогічне мовлення, що передбачає збагачення словникового запасу учнів формами мовного етикету, синонімами, антонімами, образними словами, а й уміле варіювання інтонацією відповідно до мовленнєвої ситуації. Тому часто використовую такі вправи:

- **відтворення діалогів із прослуханих та прочитаних текстів;**
- **створення діалогів за малюнками ситуативного характеру;**
- **діалоги за планом;**
- **складання діалогу за опорними словами;**
- **складання діалогу за поданою ситуацією;**
- **складання діалогів за поданою темою.**

Розвитку комунікативних компетентностей сприяють уроки курсів «Основи здоров'я», «Я у світі», на яких використовую

комунікативно-ситуативні з моральним та етичним змістом, що подаються у формі діалогу, роздуму, розповіді, поради.

Уроки математики також надають можливість розвивати мовлення учнів:

- 1) аналіз задач, пошук плану їх розв'язання;
- 2) розв'язування рівнянь (обґрунтування кожного кроку)
- 3) читання виразів;
- 4) формулювання правил, алгоритм виконання;

коментування послідовності побудови геометричних фігур. На уроках трудового навчання та образотворчого мистецтва учні аналізують картини художників, зразки дитячих робіт; збагачують словниковий запас новими термінами; складають інструктажі з техніки безпеки, послідовність виготовлення виробу. Створюємо виставку творчих робіт, під час яких аналізуємо та оцінюємо роботи дітей.

Часто проводжу нестандартні уроки: урок-казки, урок-подорож, урок-змагання, урок-вікторина, урок-КВК.

Значні можливості для формування комунікативної компетентності відкриває позакласна робота: години спілкування, тематичні проекти, свята, екскурсії, конкурси. А також для забезпечення психо-емоційного комфорту проводжу уроки: урок-раді, урок-сонце, урок-життя, урок-усмішка, урок-дружба.

Такий комунікативний підхід є ефективним засобом розвитку компетентностей. А також гарне володіння мовою і мовленням у різних ситуаціях; толерантність; здатність до взаємодії з іншими людьми, об'єктами навколишнього світу, інформаційними потоками; наявність пізнавальної мотивації, читацької самостійності, готовності до самоосвіти.

А головне така система роботи надає багато можливостей для творчої самореалізації дитини.

Формування здоров'язберігаючої компетентності молодших школярів.

Стародавній лікар і філософ Авіцена стверджував: "Головним скарбом життя є здоров'я, і щоб його зберегти, потрібно багато що знати". За роки навчання у школі учні мають здобути глибокі, різнобічні знання про здоров'я людини з різних галузей науки, що є підґрунтям для формування умінь і навичок, які допомагають людині підтримувати власне здоров'я.

Щоб зберегти фізичне, духовне, психологічне та соціальне здоров'я учнів, вихователь повинен шукати їх гармонізації і оптимізації діяльності. Школяр успішно розвиватиметься тоді, коли повірить у свої сили.

Виділяється освітня траєкторія формування мотивації учнів, щодо здорового способу життя.

Знання

Уміння

Ставлення

Життєві навички

Добираючи додаткові матеріали до клубних годин, вихователь особливу увагу звертає на відповідність їх змісту до вікових особливостей, реальних потреб учнів та їх навчальних можливостей. Використання таких завдань створює умови не тільки для розв'язання пізнавальних, розвивальних, виховних завдань, а й зацікавлює, бо все незвичайне викликає почуття подиву, жвавий інтерес до процесу пізнання, допомагає засвоїти будь-який матеріал

Розглядаючи здоров'я дітей із чотирьох найважливіших аспектів (фізичного, духовного, психічного і соціального) вихователь розробляє систему заходів, що спрямовані на формування здоров'язберігаючої компетентності. Проводяться здоров'язберігаючі хвилини, які називаються "паузами збереження, розвитку і зміцнення фізичного, психічного, духовного та соціального здоров'я" для розвитку життєвих навичок, що сприяють фізичному здоров'ю, застосовуються комплекси вправ, спрямовані на зміцнення і підтримку м'язів та органів дихання, що розраховані на обмежений простір (коригувальні вправи, імітаційні вправи, фізкультхвилини, віршовані фізкультпаузи)

Такі вправи є ефективним засобом активного відпочинку дітей, сприяють позбавленню втомлюваності, підвищенню розумової активності.

Для того щоб навчити дітей відновлювати своє психічне здоров'я, використовується психогімнастика, відновлення психічного балансу.

Наприклад,

Щоб нам разом працювати -

Треба разом повторяти:

Я уважний і серйозний,

Хоч іще малого зросту.

Зараз з силами зберусь,

Я нічого не боюсь,

впевнений, кмітливий я,

Хочу отримати знання.

Можна використовувати дихальну психогімнастику. Наприклад – вправа "Я - сонечко".

Я – маленьке сонечко. Я прокидаюсь, умиваюсь. Розчісую свої промінчики, піднімаюсь над обрієм. Я – велика розжарена куля. Я дарую своє тепло лісам, лугам, рікам. Я лечу над Землею і дихаю вільно. Як же красиво навкруги!

Учням пропонується частіше показувати свою посмішку, задоволення, радість, насолоду, танець, спів без слів, необхідно навчити дітей любити себе та оточуючих.

Для розвитку та зміцнення духовного здоров'я використовується ароматерапія, музикотерапія, кольорова терапія.

Ароматерапія впроваджується через гру, асоціації. Наприклад, у грі "Доженіть подушку" діти під музику передають одне одному подушечку з ялівцем, вдихаючи її лікувальний аромат. Або пропонується дітям із зав'язаними очима знайти у чарівному мішечку потрібний предмет, де серед різних за запахом предметів обов'язково є розірвана цибулина.

Кольоротерапія – це наука, що використовує різні барви для регулювання вібрацій тіла людини на таку частоту, щоб давала їй силу, здоров'я, гармонію.

Вправи та завдання для роботи з кольорами

1. Початок клубної години з обирання кольору настрою:

- зелений – упевненість;
- червоний – життєздатність, усемогутність;
- рожевий – ніжність;
- фіолетовий – схвильованість, тривожність;
- синій – спокій;
- коричневий – виснага;
- чорний – байдужість;
- жовтий – радість.

Щоб визначити настрій.

2. Дітям пропонується протягом хвилини дивитись на різнокольорові картки (7Х7 см.). Дається настанова: "Придивіться до кольорів, торкніться їх пальчиком, розкладіть на парті у будь-якому порядку". Мета вправи: давати можливість учням призвичаїтись до кольорів, привчити очі до різнобарв'я.

3. "Хвилинка - кольоринки". Графічні вправи з кольоровими олівцями. Кілька хвилин діти роблять довільно малюють (лінії, кульки, сніжинки тощо). Мета вправи: поповнювати організм дитини позитивними емоціями.

4. Вправа "Уяви колір". Діти заплющують очі та уявляють заданий колір.

5. Вправа "Зафарбуй музику". Школярі слухають музику і беруть до рук картку такого самого кольору, у який вони хочуть зафарбувати цю музику. Дітям пропонується заучування приказок, прислів'їв про здоров'я.

Формування духовних цінностей також є однією із ланок у розвитку здоров'язберігаючої компетентності особистості. Вихователем може бути проведена ціла серія клубних годин. Готуючись, треба дотримуватись таких принципів:

- прагнення до чистоти думок;
- боротьба з недоліками у людях і в самому собі;
- любов до всього живого, природи, людей;
- відчуття краси й досконалості, виховання духовності через удосконалення свідомості, розвиток культури, морально-етичних норм поведінки й усвідомлення краси.

Здоров'я дитини починається в сім'ї, - такого висновку дійшла Всесвітня організація охорони здоров'я на основі численних досліджень. Тому в сучасних умовах педагогічна просвіта батьків має стати водночас і формою, і умовою спільної праці і родини у розв'язанні проблеми формування здорового способу життя у молодшого покоління.

Школа повинна стати островцем людяності й любові, творчості й постійного пошуку, щоб її випускники протягом усього життя дотримувались золотого правила: розум у голові, чесність у серці, здоров'я в тілі.

Урок – форма підвищення методичної майстерності

*Ставлю за мету не навчити, а дати
поштовх вчитися гуманно все життя*

Більш-менш завершений відрізок педагогічного процесу в класно-урочної системи навчання - це урок. За образним висловом Н.М. Ворзелян, **"урок - це сонце, навколо якого, як планети, обертаються всі інші форми навчальних занять"**.

Що таке урок? Відповідь на це питання досить скрутний на сьогоднішній день. До теперішнього часу в педагогічній науці переважаючим є думка, згідно з яким урок - це систематично застосовувана для вирішення завдань навчання, виховання і розвитку учнів форма організації діяльності постійного складу вчителів та учнів у певний відрізок часу.

Урок - це форма організації навчання з групою учнів одного віку, постійного складу, заняття за твердим розкладом і з єдиною для всіх програмою навчання. У цій формі представлені усі компоненти навчально-виховного процесу: *мета, зміст, засоби, методи, діяльність з організації та управління і всі його дидактичні елементи*. Сутність і призначення уроку в процесі навчання як цілісної динамічної системи зводиться таким чином до колективно-індивідуальним взаємодії вчителя і учнів, в результаті якого відбувається засвоєння учнями знань, умінь і навичок, розвиток їх здібностей, досвіду діяльності, спілкування і відносин, а також вдосконалення педагогічної майстерності вчителя. Тим самим урок, з одного боку, виступає як форма руху навчання в цілому, з іншого, - як форма організації навчання, зумовлюється основними вимогами до організаційної побудови уроку вчителем, що впливають із закономірностей і принципів навчання.

Народження будь-якого уроку починається з усвідомлення і *правильного, чіткого визначення його кінцевої мети - чого вчитель хоче домогтися; потім встановлення кошти - що допоможе вчителю в досягненні мети, а вже потім визначення способу - як учитель буде діяти, щоб мета була досягнута*.

Що ж таке мета і коли, які цілі уроку ставить учитель? Загальноприйнято в науці, що мета - це передбачуваний, заздалегідь запланований (подумки або вербально) результат діяльності з перетворення якого-небудь об'єкту. У педагогічній діяльності об'єктом перетворення є діяльність учня, а результатом - врівень навченості, розвиненості та вихованості учня.

Мета уроку в сучасній школі повинна відрізнятися конкретністю, з зазначенням засобів її досягнення і її переводом в конкретні дидактичні завдання.

Дидактичні завдання уроку реалізуються в реальній педагогічній дійсності через навчальні завдання (задачі для учнів). Це рішення учнями арифметичних завдань, виконання всіляких вправ, розбір речень, складання плану переказу і т.п. Ці завдання відображають навчальну діяльність учнів в конкретних навчальних ситуаціях.

Сучасні вимоги до уроку

Урок є типовим "вузлом", у якому поєднуються та реалізуються як ідеї фундаментального, так і методи та прийоми прикладного рівнів педагогіки. Тут зустрічаються і зливаються оптимальні рекомендації теорії й завдання та можливості фахових методик. Звідси, думаючи про урок у нашому випадку з концептуальної точки зору, мусимо з'ясувати, як на ньому мають реалізуватися ті дидактичні принципи, які виникають із нового соціального замовлення і про які йшлося в попередньому розділі. А, відтак, як повинні діяти на уроці принципи традиційні. Бо, власне, для цього принципи й існують.

1. Сучасний урок з будь-якого предмета повинен бути особистісно зорієнтованим (І. Бех та ін.). Це означає, що, готуючи його, вчитель мусить найперше бачити не програму чи підручник, які треба правдами чи неправдами "пройти", не власну діяльність на майбутньому уроці, а реальних дітей з індивідуальними, лише їм притаманними можливостями, своїми найближчими і далекосяжними цілями. Тому й різні запити до уроку. Перший обов'язок учителя — задовольнити саме ці запити та вимоги. Звідси — відмова від "валу", від домінування фронтальних форм роботи в класі, від однакових для всіх навчальних завдань. Водночас він повинен виробити в собі як професійну якість толерантне ставлення до можливостей кожної дитини.

2. Готуючись до уроку, вчитель покликаний постійно, на кожному етапі забезпечувати реалізацію триєдиної мети едукатії — навчання, розвитку і виховання, і навряд чи варто її формулювати як три окремі завдання при визначенні мети уроку. Бо кожен урок (і постійно) повинен ці три фундаментальні завдання вирішувати — не інакше як у єдності процесу едукатії. Крізь призму такого розуміння (триєдності мети) урок повинен і будуватися — "цеглинка до цеглинка", — і оцінюватися.

3. Як зміст навчання на уроці, так і вся конкретна діяльність учителя та учнів повинні забезпечувати стан рівноваги (гармонії) усіх підсистем життєдіяльності дитини: працю душі (участь почуттів, далекосяжні наміри, високі помисли, моральні вчинки тощо); належний рівень психічної напруги (участь розуму, волі, прагнень тощо); можливість спілкування учителя та дітей (з ним і між собою); нормальний фізичний стан і нормальну фізичну поведінку, зокрема, зведення до мінімуму дуже шкідливого для здоров'я "тихосидіння". Організація уроку повинна апелювати до внутрішніх потенцій дитини і бодай приблизно забезпечувати природовідповідний спосіб життя дитини, домінування почуття оптимізму, гуманізму, толерантності.

4. Повноцінна самостійна праця учнів на уроці можлива лише за умов повної відсутності страху, коли дитина не боїться здійснювати вчинок, аби не зробити помилку, за яку вчитель покарає її поганою оцінкою. Лише вдале

технологічне вирішення організації самостійної роботи учнів забезпечить їм такий стан свободи, почуття відповідальності й партнерства щодо вчителя. Зрозуміло, що любов до дітей та гуманізм взагалі відіграють тут велику роль, але далеко не завжди вирішують проблему глибинно.

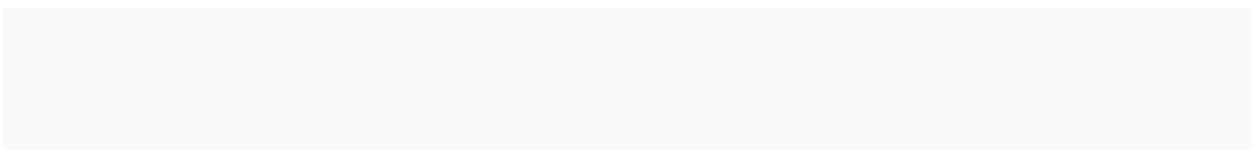
5. Принцип "золотої середини" оберігає урок від крайнощів у всіх його виявах. Навіть вимога перенесення акценту на самостійну діяльність учнів не повинна перебільшуватися, а лише забезпечувати досягнення певної рівноваги цієї діяльності з фронтальними прийомами, які застосовує вчитель. Так само вимога лібералізації в навчанні та вихованні означає лише подолання авторитаризму зі збереженням при цьому об'єктивного керівництва процесами і т. ін.

6. Структурною нормою сучасного уроку є навчальна задача, бо лише за її допомогою можна вирішити як проблеми навчання, розвитку та виховання, так і завдання індивідуалізації та ще багато інших важливих завдань. Побудова уроку, таким чином, передбачає трансформацію колись засвоєних учителем знань в фаху в ланцюг задач різного рівня, призначених для дітей з різними можливостями. До вирішення такого завдання майбутнього вчителя в педагогічному навчальному закладі мало б спрямувати засвоєння ним педагогічних технологій.

7. Принцип урахування етнопсихологічних особливостей дитини стосується найперше виховання. Але і в процесі едукції, що також дотична до нього, відповідні завдання повинні бути в полі зору вчителя. Впевненість у собі, цілеспрямованість, воля та інші подібні якості формуються не лише поза школою, але й щоденно на кожному уроці.

Зрозуміло, що під час побудови сучасного уроку враховуються й всі інші (традиційні) принципи — в тій частині, в якій вони не суперечать новому соціальному замовленню, і постільки, оскільки інформація та її засвоєння стосуються і сучасного уроку. Бо не можуть, наприклад, втрачати значення розумні й незаперечні вимоги науковості, систематичності, зв'язку з життям, природовідповідності, унаочнення тощо пропонованої інформації.

Отже, всі викладені вище вимоги до уроку мають теоретичний характер. Фахові методики (фахові педагогічні технології) покликані втілити їх у конкретні рекомендації з орієнтацією на конкретні навчальні предмети.

Творчість учителя - передумова зростання його педагогічної майстерності

Життя постійно змінюється, підштовхуючи школу так само до змін. Її розвиток вимагає нових форм організації навчального процесу, нових ритмів та методів узгодження системи освіти з вимогами сучасного життя та з потребами особистості. А оскільки учительська праця і педагогічна творчість є синонімами, то необхідно розглядати способи подолання інертності й консерватизму нашої діяльності та способи розвитку творчості кожного вчителя.

Однак світова економічна криза, що зачепила і Україну, накладає свій відбиток і на школу. Частина освітян охоплена байдужістю та інертністю в навчально-виховній діяльності. Вони не переконані, що тільки безперервна самоосвітня робота сприяє підвищенню майстерності, розвитку інтелекту, допомагає долати застарілі педагогічні позиції, адаптуватись до нових умов роботи. Але варто нагадати відомі слова: "Якщо не відчуваєш любові до школи, до дітей, займайся чим хочеш, але тільки не дітьми. Бо робота з дітьми, викладання – це мистецтво, творчість, а не ремесло". І щоб досягти належного рівня викладання будь-якого предмета, потрібно з багатьох методів обрати свій, а маючи багато підручників - не дотримуватися кожного, а комбінувати, вибирати, тобто творити.

Як же подолати інертність, консерватизм і розвивати педагогічну творчість саме у процесі підготовки уроку та його проведення? Отже, саме на уроці забезпечується інтелектуальне збагачення дитини, розкриваються її здібності, нахили та інтереси.

Передусім, до виконання навчальних програм потрібно підходити творчо, бо саме вона орієнтує думку вчителя на творчу побудову уроку.

Структура кожної навчальної програми спрямована на реалізацію основної мети освіти та виховання дітей певного класу і повинна сприяти створенню умов для вільного переходу учнів від одного ступеня навчання до іншого. Тому кожна навчальна тема повинна оновлюватись, конкретизуватись, спрямовуватись на особистість учня і сприяти його освіченості та гармонійному розвитку.

Педагогічна творчість учителя має також важливе значення у побудові структури уроку. Адже, готуючись до уроку, кожен із нас повинен чітко

уявляти, кого ми будемо навчати. Одну й ту саму тему в різних класах учитель повинен подати на кількох рівнях, розраховуючи не тільки на класний колектив загалом, а й на групи чи окремого учня.

Багато учителів творчо підходять до побудови структури уроку, шукають ефективні методи і прийоми навчання, які спонукали б кожного учня до активної самостійної пізнавальної діяльності. Звичайно, навіть найвдаліша структура уроку не може бути усталеною. Урок – це педагогічний витвір, а вчитель є його творцем. Однак, обираючи методичні прийоми, слід пам'ятати, що вчитель не може не використовувати педагогічну логіку, та доцільність і дидактичні принципи. Тільки науковістю він перевіряє правильність свого вибору.

З метою розвитку творчого потенціалу вчителя слід приділяти особливу увагу систематичному залученню всіх членів педагогічного колективу до виступів на семінарах різних рівнів, педрадах, конференціях, конкурсах тощо.

Саме підготовка та участь у таких заходах змушують учителя докладно ознайомитися з відповідною науково-педагогічною літературою, передовим досвідом з окремого питання, переосмислити, вдосконалити, засвоїти нові методи та прийоми навчальної роботи, спонукає вчителя конструктивно сприймати нові ідеї, з'ясовувати їх суть, досягнення і недоліки, а також з повагою ставитися до переконань своїх опонентів, виключати категоричне заперечення їхньої точки зору. Така робота формує системне мислення учителя, що пізніше виявляється у цілісному сприйнятті різних педагогічних явищ, здатності встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, визначати перспективу свого творчого зростання.

Щоб подолати інертність, консерватизм, стати справжнім, творчим учителем, треба вчасно себе оцінити. Бо тільки самоаналіз прискорює розвиток педагогічних здібностей і є одним із найефективніших способів педагогічного самовдосконалення. Об'єктивно оцінюючи свою роботу, вчитель пізнає себе і починає найскладніше: висуває вимоги до себе, а значить, активізує свої власні динамічні духовні резерви. Він стає творцем у педагогічному процесі, а творчість учителя – це ще й управління самим собою. Сьогодні у школі потрібен не просто "урокодавець", а творчий учитель, який повинен усе життя працювати для того, щоб навчання приносило радість і задоволення кожній дитині, було ефективним і плідним.

Для стимулювання творчого пошуку вчителя, розвитку творчих здібностей учнів необхідно передбачити проведення нестандартних уроків. Під нестандартними уроками ми розуміємо такі уроки, які позбавлені звичайних шаблонів, мають загальний, об'єднуючий початок – елементи рольової гри. Нестандартні уроки обов'язково містять творчі ситуації, які збуджують до співробітництва і співтворчості на уроці. Найчастіше в

практиці роботи шкіл використовуються такі нестандартні уроки, як конференції, диспути, змагання, КВК, спектаклі, усні журнали, уроки-загадки, уроки-мандрівки тощо.

Духовне життя дитини повноцінне лише тоді, коли вона живе у світі гри, казки, музики, фантазії, творчості... Ми повинні навчати і виховувати так, щоб дитина почувала себе шукачем і відкривачем знань. Тільки за цієї умови одноманітна, напружена праця, стимулююча робота школяра забарвлюється радісним почуттям і може принести маленьким людям переживання творця. (В. О. Сухомлинський).

На сучасному етапі в школі створюються сприятливі умови для розвитку педагогічної творчості вчителів і підвищення на цій основі результативності навчально-виховного процесу. Усе це ставить принципово нові вимоги перед керівниками загальноосвітніх шкіл і шкіл нового типу щодо розвитку творчого потенціалу педагогічних колективів взагалі і кожного вчителя зокрема. Нині існує два наукових підходи до керівництва творчими процесами: оволодіння алгоритмами творчого процесу й побудова відповідних моделей різноманітних творчих рішень і створення найсприятливіших умов для творчої діяльності педагогів. Слід зазначити, що ефективний розвиток педагогічної творчості і самореалізація вчителя можливі тоді, коли діяльність школи будується з урахуванням особистості вчителя, його ініціативи та здібностей, на колегіальній роботі вчителів, на їх відповідальності за наслідки навчально-виховної роботи з учнями.

Саме такий підхід реалізується при створенні вільних вальдорфських шкіл. Учителі вальдорфської школи повинні не тільки досконало знати предмети, які викладають, а й володіти різними видами мистецтва, іноземними мовами, грати на музичних інструментах, бути умільцями, займатися спортом. Спираючись у своїй діяльності на антропософську педагогіку, вони повинні досконало володіти формами і методами виховання характеру учнів, їх фантазії і мислення, формування моральних рис.

Аналіз вітчизняної та зарубіжної психолого-педагогічної літератури, стан вирішення цієї проблеми в практиці роботи загальноосвітніх шкіл, ліцеїв, гімназій, дозволили визначити такі основні педагогічні умови, які сприяють творчій діяльності, самореалізації особистості вчителя:

- забезпечення можливості реалізації вчителем своїх здібностей у найважливішій сфері його життєдіяльності – трудовій, а саме: у навчально-виховному процесі, у пізнавальній роботі з учнями, у системі підвищення кваліфікації з метою самоутвердження вчителя, розвитку в нього почуття самоповаги;
- сприяння самовизначенню кожного вчителя в усіх сферах внутрішкільного життя через індивідуальний вибір;

- детальне вивчення найбільш значущих для вчителів видів громадської діяльності і сприяння вияву особистості кожного вчителя у певному виді громадської діяльності для його самовизначення, самоутвердження й самореалізації через них;
- створення творчої атмосфери, здорового морально-психологічного клімату в колективі;
- утвердження в колективі демократичного стилю спілкування, свободи критики, творчих дискусій;
- забезпечення вільного часу вчителя (реалізація у практичній діяльності ідей інтенсифікації праці, оптимізації навчально-виховного процесу, наукової організації праці) з метою створення умов для самореалізації особистості вчителя на дозвіллі, підвищення його загальної культури;
- своєчасна позитивна оцінка діяльності вчителя для розвитку в нього почуття задоволення;
- забезпечення естетичних умов праці.

Розвиток педагогічної творчості вчителів і підвищення результативності навчально-виховного процесу залежить від психолого-педагогічних умов, правильно визначених шляхів розвитку та реалізації творчої педагогічної діяльності та особистісних якостей учителя. Отже, педагогічна діяльність – це передусім діяльність творча.

Без творчості неможливі ні виховний, ні навчальний процеси. Бо подібно до того, як скульптор ліпить свої скульптури, художник пише картини, а ювелір обробляє коштовне каміння, учитель творить нову особистість, яка житиме в цьому суспільстві, стане його невід'ємною часткою.

